

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld.—kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v dijaškem
semenišču (Knaben-
seminar.)
Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

Slovenski GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamesne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopis.
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice, če
se natisne enkrat 8 kr.
dvakrat . . . 12 „
trikrat . . . 16 „

Nova vojaška dača ali „taksa“.

Nemirni Francozje pa grabljivi Bismark so največ zakrivili, da žrtvam za vojaštvo v Evropi ni konca ne kraja, ne nebene mere več. Razven Angleške ima vsaka evropska država „občno vojno dolžnost“ t. j. vsak božji krst, ki je le količkaj sposoben, mora biti vojak. Vsled tega so armade grozovenski številne in zavoljo novih pušek in kanonov bitke neznano krvave; hipoma leži vse polno mrtvih, še več ranjenih ob tleh. Nesreča in žalost je povsod velika. Zapuščeni vdovi in sirot, podpore potrebnih staršev in posestev, za trdno delo nesposobnih invalidov navre v kratkem čez mero veliko tako, da navadna milosrčnost in požrtvovalnost potrebočam ne zadostuje. Tega smo se predlanskim sami prepričali. Nevolja bila je velika. Pobiralo je se in tudi darovalo res veliko, a zadostovalo vendar ni. Marsiktera žena je obupajé omedlevala, ko so nje moža pozvali hipoma k vojakom. Ali kakšen krik in joč utegne še nastati, ako bo k-daj morala namesto nekoliko regimentov cela avstrijska armada v boj? Kdo bo pa tedaj pomagal? Liberalni poslanci so l. 1878 na glas upijali: država naj pomaga! Tedajšnji tudi vseskozi liberalni ministri so si to dobro zapomnili! Liberalce in minister Horst, ki še sedaj zraven Stremajerja na ministerskem stolu sedi, kedar se mu ne spoljubi kam dalje na sprehod oditi, je res hotel željam naglasenim ustreči ter je novemu državnemu zboru predložil načrt postave o pobi ranji nove vojaške dače ali „takse“. Ministra so namreč vodile te le misli: imamo občno vojno dolžnost, vsak mora pod puško in če treba preliti za domovino svojo kri. To pa vseskozi ni mogoče. Kajti mnogo je nesposobnih za vojake. Samo l. 1878 bilo je izmed novincev zbrisati 42.419 mladenčev, ker niso bili za vojake sposobni. Tem ni treba poskušati vojaških težav, ti niso prisiljeni za dom preliti svojo kri; lahko ostanejo doma in roke križem držijo med tem, ko njihove sovrstnike na bojišči pobijajo. To ni prav, to ni pravica. Najleži se popravi ona tako, da tisti, ki ni spo-

soben v krvi vojaške dolžnosti ustrezati, to stori v denarjih, ki se naj razdelé med one, ki bodo v vojski poškodovani t. j. med ranjene, med invalide, zapuščene sirote in vdove itd. Nesposobnežem naj se naloži vojaški davek ali „taksa“. Ker pa vsi nesposobneži niso jednako premožni, bodi „taksa“ različna od 1—100 fl. Te misli je brambovski minister Horst spravil v zakonski črtež in ga predložil novemu državnemu zboru. Sleherna duša v Avstriji bi bila sedaj lahko mislila: ta postava, predložena od liberalnega ministra vsled zahtevanja liberalnih poslancev bo ravno liberalcem najbolj ugajala! No, ugajali bi uže, ko bi liberalci še večino imeli. Vendar potisnjenim v manjšino jim ne ugaja. Začeli so zoper njo govoriti, bobnjati in rohneti, češ, da hoče predložena postava ljudi kar na meh odirati. Naši narodno-konservativni poslanci si pa niso dali veliko ugovarjati, dobro vedoč, da liberalcem gre le za to, da bi delovanje državnega zbora motili, postavo zavlekli. Taaffejevo ministerstvo podrl. Naši poslanci so torej glasovali s primernimi premembami za postavo, ki bođe naposled tudi sprejeta. Liberalni ustavaki so pa zopet svetu pokazali, da jim ni mar toliko za invalide, zapuščene žene in otroke, revne vdove in sirote, kolikor za svojo sebično strankarsko gospodstva željnost. Naši slovenski poslanci so se jim vsi uprli in glasovali za vojaško „takso“. Prav so imeli. V pojasnilo par razlogov!

Slovenici sploh ne bodo tukaj veliko plačevali. Naši fantje so čvrsti in zdravi korenjaki. Skoraj vsak je vojak. Po drugod, na primer po nekaterih mestih in nemških krajih, so pa mladi moški krofasti, gnjilokrvni, slabotni, puklasti, pohabljeni, a bogati. Zakaj bi takšni ne plačevali, ker morajo drugi iti namesto njih v boj in smrt? Kmetske ljudi sploh bo novi vojaški davek še zato menje zadeval, ker bo pri njih „taksa“ najmenjša namreč: 1—2 fl. Zadedi pa bodo močno mestni bogatini in judje, ki bodo plačevali po 40, 60, 80 do 100 fl. Samo v enem letu se more skupiti pri nas in Ogerskem 2,256.944 fl. To je lepa svota, pripravljena za čas vojske ter ne bo treba, kakor

predlanskim, na vse kriplje beračiti in milodarov pobirati in še invalide, zapuščene rodbine, vdove in sirote usmrtenih očetov, brez zdatne podpore puščati. Slovenski poslanci so torej prav storili, da so glasovali za vojaško takso!

Knez Al. Liechtenstein o sedanjem šolstvu.

Mladi pa vseskozi izvrstno omikani državni poslanec, knez Alojzij Liechtenstein, se slobodno prišteva najizvrstnejšim govornikom naše narodno-konservativne stranke. Knez je rodom Nемеc pa vseskozi pravicoljuben prav avstrijski politikar, ki še utegne kedaj velevažna oseba biti v Avstriji. Dne 26. aprila t. l. je v državnem zboru govoril obširneje o našem šolstvu tako izvrstno, da mu celó liberalno-nemški nasprotniki niso mogli popolnem odreči svojega priznanja! Iz njegovega govora povzamemo sledeče: „Troje napak se meni zdi, da je pri našem šolstvu, ki se morajo iz našega konservativnega stališča grajati in obžalovati. Prvič nam je predraga, drugič brezverska in tretjič raznim avstrijskim narodom premalo pravična.

Najprvle trdim, da je šola uže sedaj predraga, a vendar še potroški niso do tega dokipeli, kakor dokipeti morajo, ako pri njenej sedanjej osnovi še dalje ostanemo. Blagovolite, da Vam reč pojasnim s številkami in podatki iz svoje domovine, iz Štajerskega. Leta 1872 smo iz deželne blagajnice šolskim potrebam odkazali 200.000 fl. Bilo je dosta. Šest let poznej t. j. l. 1878 bilo je više nego 5 krat toliko treba, namreč: 1,436.000 fl. Lani bilo je še več treba, in letos zopet več, ako pri šolah vse ostane, kakor je se osnovalo po novej šolskej postavi. Vsi deželni redni stroški znašali so pa: 3,889.000 fl. to se reče: vsled novih šolskih naredb zavzemajo ljudske šole same skoro $\frac{1}{3}$ vseh deželnih stroškov in da torej za druge potrebe dovolj denarja ni. Te so pa itak uže tolike, da jih skoro ne zmoremo in da je leta 1878 zmanjkalo blagajnici 2,155.000 fl. katere so davkoplačilci z večjimi dokladami morali pokriti. To je res strašansko porušenje finančnih razmer, to pa še v deželi, kakoršna je Štajerska, ki je majhna in čedalje bolj leze v uboštvo. Krivdo tega porušenja pripisuje liberalni deželni odbor razločno novim šolskim razmeram!

Šolski potroški naraščajo tako, da niso v nebene pravi razmeri do tega, kolikor dežela, okrajji in srenje zmorejo. Vse je preobloženo. Deželni šolski svet je tolik gospod, da mu ne more deželni zbor ničesar dopovedati, on nima nebene odgovornosti nasproti deželnemu zboru. Deželni odbor pogosto z najskromnejšimi prošnjami in željami pri njem ničesar ne opravi, včasih še niti odgovora ne dobi. Ako se kdo v državnem zboru pritoži, pa ga zavračajo rekoč: to ne spada semkaj, to gre v deželni zbor. In tako pošiljajo človeka res od Poncija do Pilata in deželni šolski svet se v svojej birokratičnej zavesti ne zmeni ne za de-

želni zbor, ne za deželni odbor, ne za posamezne okraje, srenje, osebe. On pomnožuje v starih šolah razrede, zaukazuje staviti nove šole, razpisuje in spisuje šolske srenje, kakor se mu poljubi, to pa včasih jako samovoljno in posilno. V dokaz sledeče: v Walkersdorfu pri Ilz-i je vrla štrazredna šola, kder so duhovniki lahko, radi in obilno skrbeli za krščanski nauk. Nedavno je deželni šolski svet ukazal precej daleč od cerkve postaviti novo lrazredno šolo, kder ni mogoče duhovnikom učiti redno krščanskega nauka. Starši so otroke torej tako kakor poprej pošiljali v staro šolo. Nova šola bila je prazna. Tega pa deželni šolski svet ni trpel ter je šolske srenje po sili tako razpisal, da je mnogo učencev iz stare šole potisnil v prazne klopi nove šole zoper razločno željo staršev. Tudi okrajni šolski sveti so nam v njivojej sedanjej sestavi prezamotani in predragi. Obadva, deželni in okrajni šolski svet, morata zelo drugačična biti, ako hočeta res našim potrebam ustrezati.

Drugič trdim, da sedanje šolstvo nikakor ne ustreza poduku in izgoji mladine, kakor bi moralo. (Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Kako treba rastlinam prilivati ali jih zamakati.

M. Pekoče solnce in suhi vetrovi spomladi in poleti zemljo dostikrat tako izsušijo, da je silna potreba rastlinam prilivati. Mnogim se sicer dozdeva, da je to celo lahko in pripresto delo in malo jih je, ki bi škropilnico v roki premislili, kako se mora to delo prav za prav opraviti, da rastlinam najbolje stori. Na drugi strani bode pa pameten in misleč človek, kateri vidi, kako se naj večkrat zamakanje rastlin vrši, težko do kterega drugega prepričanja prišel nego do tega, da je velik del časa, ki se je na zamakanje obrnil, potrata in da krivo in napačno zamakanje rastlinam le bolj škodi ko koristi, ker po napačnem zamakanju se še prej posuše in konec vzamejo.

Ako se deset litrov mrzle vode vročega dne na 20—30 rastlin razlije, bodo izsušenje vroče zemlje le še bolj pospeševali. Prvič mrzla voda, ki hipoma vroče liste rastline zadene, teh ne okrepeča, ampak le še bolj oslabi. Drugič naredi pičlo polijanje okoli rastline iz prej rahle in drobne prašnate zemlje trdo skorjo, ktera ji vzame lastnost in sposobnost, da brani vročini globokeje v zemljo vdirati, ampak ko trda skorja postane tako imenovani dobri sprejavavec toplote, po katerem vročina še le prav do korenin rastlinskih vdira. Tako se pogosto zgodi, da mnogo več toplote k rastlinam prihaja, kakor bi je, ko bi se rastlinam ne bilo čisto nič ne zamakalo. Le malo jih je, ki bi prevdarili, koliko poprek dežja na štirjaški meter pada, iz česar bi potem izrajtati mogli, koliko je treba vode rastlinam, ki bi jo imele po zamakanju dobiti.